

Фаріон Олег Борисович,

професор кафедри прикордонної безпеки факультету професійної освіти та лідерства Національної академії Державної прикордонної служби України, доктор військових наук, професор

Ткачук Дмитро Валерійович,

заступник начальника кафедри прикордонної безпеки факультету професійної освіти та лідерства Національної академії Державної прикордонної служби України, кандидат педагогічних наук

ПРЕВЕНТИВНІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНІЙ ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ: ВІДПОВІДНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКИМ ВИМОГАМ ТА ПРАКТИКАМ

Ефективність державної антикорупційної політики забезпечується здатністю публічних інституцій створювати превентивне середовище, у якому корупційні ризики системно знижуються. У цьому контексті діяльність Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) спрямована на формування та розвиток дієвої нормативно-організаційної моделі запобігання корупції, узгодженої з європейськими підходами у сфері інтегрованого управління кордонами [1].

Нормативну основу етичної поведінки особового складу ДПСУ визначають вимоги наказу Міністерства внутрішніх справ України [1]. Цей документ встановлює засади професійної діяльності, орієнтовані на неупередженість, сумлінність, відповідальне виконання службових обов'язків та запобігання конфлікту інтересів.

Прикордонні відомства держав-членів Європейського Союзу (далі – ЄС) застосовують стандартизовані підходи до професійної поведінки персоналу, уповноваженого приймати рішення з питань охорони державного кордону [2; 3]. Впровадження аналогічних практик у діяльності ДПСУ сприяє формуванню організаційних процедур і стандартів, сумісних із вимогами прикордонних служб держав-членів ЄС.

Комплекс превентивних заходів, визначених Законом України «Про запобігання корупції» [4], встановлює механізми фінансового контролю, врегулювання конфлікту інтересів, забезпечення прозорості адміністративних процедур і підзвітності посадових осіб. У контексті

оперативно-службової діяльності ДПСУ застосування цих заходів сприяє зниженню ризиків зловживань під час здійснення прикордонного контролю в пунктах пропуску через державний кордон, а також взаємодії з особами, що перетинають кордон і суб'єктами міжнародних перевезень.

Нормативи недискримінації та рівних можливостей, визначені у керівних документах [5; 6], формують кадрову політику, орієнтовану на об'єктивність і прозорість. Інклюзивні моделі управління особовим складом зменшують ризики необґрунтованих переваг і неформального впливу, що сприяє збереженню цілісності антикорупційної системи ДПСУ.

У моделі Integrated Border Management (IBM) та рекомендаціях Frontex підкреслюється важливість запровадження комплексних систем внутрішнього контролю, професійної підготовки з питань етики та протидії корупції, а також оцінки корупційних ризиків [5–8]. Інтеграція цих підходів у діяльність ДПСУ сприяє наближенню до стандартів і практик прикордонних відомств ЄС. Регулярне навчання персоналу ДПСУ та проведення тренінгів щодо дотримання прав людини, процедурних гарантій і запобігання корупції формує високі стандарти професійної доброчесності.

Систему запобігання корупції в ДПСУ доповнює діяльність підрозділів, відповідальних за моніторинг і оцінку корупційних ризиків та своєчасне реагування на можливі порушення. Рекомендації ЄС [2; 3] підкреслюють необхідність забезпечення автономності діяльності цих структур, застосування ними аналітичних інструментів та стандартизованих процедур реагування. У зв'язку з цим для ДПСУ особливо важливим є вдосконалення методик виявлення ризиків у критичних сферах діяльності, зокрема під час проведення прикордонного контролю.

Міжнародна співпраця, зокрема участь у проєктах ЄС та співробітництво з прикордонними службами держав-членів ЄС, створює умови для обміну кращими практиками, освоєння сучасних моделей управління та впровадження цифрових технологій під час здійснення прикордонного контролю та охорони державного кордону [2–3; 7–8]. Така взаємодія забезпечує модернізацію внутрішніх процедур та підвищує сумісність діяльності ДПСУ з європейськими структурами забезпечення прикордонної безпеки.

Отже, превентивні механізми запобігання корупції в ДПСУ формують комплекс заходів, що забезпечує системний підхід до зменшення корупційних ризиків. Узгодження цих механізмів із

вимогами керівних документів ЄС забезпечить розвиток внутрішнього контролю, удосконалення процедурної бази та розширення міжнародної співпраці для послідовного формування професійної культури доброчесності. Впровадження таких підходів сприяє зміцненню інституційної спроможності ДПСУ і підвищенню рівня суспільної довіри до її діяльності.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Правил етичної та доброчесної поведінки особового складу Державної прикордонної служби України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 05.11.2024 № 741.

2. Guidelines for Integrated Border Management in European Commission External Cooperation : European Commission, ICMPD. URL: <https://www.icmpd.org/file/download/48280/file/Guidelines%20for%20Integrated%20Border%20Management%20in%20European%20Commission%20External%20Cooperation%20EN.pdf>

3. Integrated Border Management in Ukraine : офіц. сайт Державної прикордонної служби України. URL: <https://dpsu.gov.ua/en/integrated-border-management/>

4. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

5. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>

6. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

7. EU Helps Ukraine's Border Guards Combat Corruption Effectively (EU4IBM-Resilience) : офіц. сайт IBM-Ukraine. URL: <https://ibm.in.ua/en/2025/05/23/eu-helps-ukraine-s-border-guards-combat-corruption-effectively/>

8. Ukrainian border guards improve anti-fraud skills at joint EUAM-Frontex workshop : офіц. сайт EU Advisory Mission Ukraine. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/news/ukrainian-border-guards-improve-anti-fraud-skills-at-joint-euam-frontex-workshop/>.